

Ο Macron, η μεσαία τάξη και η πολιτική: σκέψεις για τις προεδρικές εκλογές του 2017

Οι προεδρικές εκλογές στη Γαλλία το 2017 ήταν αυτό που μπορούμε να ονομάσουμε μια μικρή συγκυρία: μια κοινωνική δομή σε κρίση καταρρέει υπό το βάρος των αντιφάσεων της και, την ίδια στιγμή και για τους ίδιους λόγους, καταφέρνει να ανακάμψει. Όχι σε καινούριες βάσεις, αλλά περισσότερο στην ίδια γραμμή με αυτό που υπήρχε πριν. Είναι μια προσαρμογή στην κατάσταση όπως αυτή μπορεί να συλληφθεί/κατανοηθεί από αυτή τη δομή: η κρίση διαμορφωμένη και επιλυόμενη με τους δικούς της όρους. Με λίγα λόγια είναι ένα στρίψιμο της βίδας και μια επιστροφή στην τάξη, όπου μια “μεγάλη” συγκυρία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από την αδυναμία αποκατάστασης αυτής της τάξης.

Σαν μια γάτα που προσγειώνεται στα πόδια της, η γαλλική πολιτική τάξη, μέσω της διάσπασης των δύο κομμάτων που μοιράζονταν την εξουσία για τριάντα χρόνια και αποτελούν το αντικείμενο αυξανόμενα πειστικής κριτικής, έχει πετύχει, αντιμέτωπη με τον λαϊκισμό της δεξιάς και της αριστεράς, να συνεχίσει να “λειτουργεί”. Το να μιλήσει κανείς για επανασύνθεση δεν αλλάζει τίποτα: αυτό που συνέβη, κάτω από το εξωτερικό κάλυμα μιας “μεγάλης ανακατάταξης/αναταραχής”, ισοδυναμεί με την αποδοχή των γεγονότων και την επίταση αυτού που ήταν το υπόβαθρο της κρίσης νομιμοποίησης της πολιτικής στη Γαλλία: το σύστημα εναλλαγής καταλήγει σε ένα μονοκομματικό σύστημα που εφαρμόζει μια μοναδική πολιτική.

Το Κράτος έχει δύο πτυχές: από την μια πλευρά, ένα σύνολο θεσμών και έναν λειτουργικό ρόλο στο κεφάλαιο, από την άλλη. Οι θεσμοί υπάρχουν για τον εαυτό τους, παίζουν το δικό τους παιχνίδι και δεν επιδιώκουν απαραίτητα να εκπληρώσουν αυτόν τον λειτουργικό ρόλο, για τον οποίον δεν έχουν πάντα άμεση επίγνωση. Χρειάζονται διαμεσολαβήσεις για να προσαρμόσουν τις δράσεις τους. Μια από τις σχέσεις τους με την πραγματικότητα – την δική τους πραγματικότητα – είναι η πολιτική των εκλογών και αυτό που αποκαλείται “επικύρωση της εκλογικής κάλπης”: η διαμεσολάβηση ανάμεσα στο εκλογικό σώμα (που μετονομάζεται σε “λαό” ή “έθνος”) και τις άρχουσες τάξεις. Αλλά αυτή η σχέση με το πραγματικό είναι επίσης μια ανάδυση/αποτέλεσμα της κρατικής δομής: οι μέθοδοι ψηφοφορίας καθώς και οι πρακτικές τροπικότητες των εκλογών τίθενται από το Κράτος και αντιστοιχούν σε στρατηγικές που προσιδιάζουν σε πολιτικές στιγμές και τα συμφέροντα κάποιων παραγόντων. Η λειτουργία της Πέμπτης Δημοκρατίας απάντησε στα συμφέροντα του Ντε Γκωλ το 1958, το σύστημα της αναλογικής σε αυτά του Μιττεράν κοκ. “Η στιγμή της Δημοκρατίας” δεν είναι με κανέναν τρόπο εκτός της λειτουργίας των θεσμών· είναι μόνο εντελώς σχετική με τη στιγμή που ο θεσμός διακινδυνεύει από τον εαυτό του όπως αυτός αντιπροσωπεύεται από τους ιδεολόγους της δημοκρατίας. Παρ’ όλα αυτά, στη Γαλλία, και εντός των θεσμικών ορίων, οι εκλογές είναι ελεύθερες (κάτω από τις συνθήκες που ξέρουμε: υπογραφές των δημάρχων κ.λπ.) και δεν “μαγειρεύονται”: τα πράγματα δεν είναι “στημένα” από πριν.

Ολόκληρη η προεκλογική εκστρατεία όχι μόνο έδειξε αλλά και απεικόνισε την κρίση νομιμοποίησης των πολιτικών ελίτ. Τα σκάνδαλα του Fillon, η εκλογή του Hamon στην προεδρία του Σοσιαλιστικού Κόμματος (PS) και η άνοδος του Μελανσόν, η σταθερή αγκύρωση του Εθνικού Μετώπου (FN), όλα τοποθετημένα στο πλαίσιο του τέλους της εντολής για τον Ολλάντ που κατάφερε να τρομοκρατήσει τους πάντες: αυτή η εκστρατεία θα ήταν μια εκστρατεία λαϊκής δυσαρέσκειας και αμφισβήτησης του γαλλικού πολιτικού συστήματος.

Στη διάρκεια των λίγων μηνών αυτής της εκστρατείας, όλοι οι σχολιαστές συμφωνούσαν ότι ένας άνεμος επανάστασης έπνεε στη γαλλική πολιτική. Η διαφθορά των ελίτ, η αποκοπή τους από τις προσδοκίες του κόσμου, η εμμονή τους με τους προνομιούχους και τα εγγυημένα εισοδήματα σε μια κοινωνία στην οποία το κοινωνικό στάτους βιώνεται όλο και περισσότερο σαν κάτι που πρέπει να “ξαναπαίζεται” διαρκώς, όλα αυτά είχαν αναμφισβήτητα κουράσει “τους Γάλλους”. Και όμως, οι δημοσκοπήσεις απηχούσαν, αδιάλλακτα, ότι ο Emmanuel Macron προηγείτο της Μαρίν Λεπέν

και αυτό είναι που συνέβη, λες και κάτω από τις αναταράξεις και τον κοχλασμό της επιφάνειας, στο βάθος του εκλογικού σώματος το παιχνίδι είχε ήδη παιχτεί (ο κύβος είχε ήδη ριφθεί).

Ο Emmanuel Macron ήταν όντως ο υποψήφιος του περιφήμου “συστήματος”, του οποίου η ανικανότητα να προσδιορίσει τι είναι, από μόνη της επιδεικνύει την καθολικότητά του. Η υποψηφιότητά του επανενδυναμώθηκε από την πολιτική στροφή που πήραν οι άλλοι υποψήφιοι, και την επιβεβαίωση της θέσης του καθενός στην σύγχυση/αναταραχή της εκστρατείας.

“Το σύστημα” είναι αυτό της φιλελεύθερης και εντελώς οικονομικής διαχείρισης της κοινωνίας από το Κράτος. Η νίκη του Μακρόν είναι η συνομάδωση όλων αυτών που προκρίνουν αυτή τη διαχείριση, πέρα από τις μικρο-πολιτικές κουλτούρες που κάνει κάποιους, είτε ανάμεσα στον κόσμο είτε ανάμεσα στις ελίτ, να ονομάζονται “δεξιοί” και άλλοι “αριστεροί”. Η καθολική δεξιά, προσωποποιημένη στον Φιγιόν, όπως και η σοσιαλδημοκρατική ή σοσιαλιστική-λαϊκή αριστερά που ενσάρκωναν ο Hamon και ο Μελανσόν, και η λαϊκιστική δεξιά της Λεπέν, ισχυρίζονται ότι βασίζονται σε αυστηρά πολιτικές αρχές και αξίες, που υποτίθεται ότι καθορίζουν τη διακυβέρνηση και την συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Αντίθετα, ο Μακρόν δεν έχει άλλες αξίες από αυτές του υπάρχοντος· η συμπεριφορά του δεν καθοδηγείται από οποιαδήποτε υπερβατικότητα, είτε είναι ο Θεός, είτε ο Λαός, είτε το Έθνος είτε η Χειραφέτηση των ανθρώπων, η συμπεριφορά του είναι εντελώς εμμενής. Τα πράγματα είναι αυτά που είναι και δεν υπάρχουν θαύματα.

Από το “σημείο καμψής της αυστηρότητας” το 1983, όλες οι διαδοχικές κυβερνήσεις στη Γαλλία έχουν επιδιώξει ταυτόσημες, ουσιαστικά, πολιτικές στην οικονομική σφαίρα. Οι τελευταίες αποκλίσεις μεταξύ δεξιάς και αριστεράς περιορίζονται σε ζητήματα μεθόδου, αλλά οι ιδέες/η σύλληψη είναι οι ίδιες. Οτιδήποτε άλλο δεν είναι παρά *ήθη, πολιτική κουλτούρα, συνήθειες και παραδόσεις που η καπιταλιστική κοινωνία έτσι κι αλλιώς διαλύει*. Υπάρχουν πολύ λίγα πέρα από το ζήτημα του γάμου μεταξύ ομοφυλοφίλων που να επιτρέπουν στη δεξιά και την αριστερά να διακριθούν η μια από την άλλη.

Μετά την κρίση του 2008, αυτή η διαχείριση απέκτησε έναν χαρακτήρα κατεπείγοντος, που φανερώθηκε/εκδηλώθηκε στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες με πολιτικές λιτότητας που βύθισαν ολόκληρους πληθυσμούς στη φτώχεια. Αυτά τα μέτρα συνίσταντο ουσιαστικά στην ελαχιστοποίηση των δημοσίων δαπανών, το κόψιμο του έμμεσου μισθού και των επιδομάτων που σήμερα αποτελούν ένα αυξανόμενο συμπλήρωμα του μισθού για ένα αυξανόμενο κομμάτι του εργατικού δυναμικού, και στο να κάνουν την εργασία πιο ευέλικτη εξαλείφοντας οποιαδήποτε “δυσκολία” στις προσλήψεις και τις απολύσεις, κάτι που μακροπρόθεσμα σημαίνει την εξαφάνιση οποιωνδήποτε συμβάσεων εργασίας. Στη Γαλλία ο Εργασιακός Νόμος, στη Γερμανία οι νόμοι Hartz¹ (που εφαρμόστηκαν πριν από την κρίση του 2008, κάτι που περιόρισε τις συνέπειες της κρίσης στις επενδύσεις), στην Ιταλία ο “Νόμος για τις Δουλειές”, οι δομικές μεταρρυθμίσεις της κυβέρνησης Ραχόι στην Ισπανία: όλοι αυτοί οι νόμοι έχουν το ίδιο περιεχόμενο.

Το γαλλικό εκλογικό σώμα είναι αντιμέτωπο λοιπόν με μια πολιτική που είναι η ίδια και στη Γαλλία και στην Ευρώπη. Η εντύπωση ότι “όλοι είναι ίδιοι” είναι βαθιά ριζωμένη σε αντιλήψεις και νοοτροπίες και επιβεβαιώνεται εύκολα από τα γεγονότα. Η de facto ακύρωση των εκλογών του 2005 για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και το γεγονός ότι είναι οι βουλευτές “που εκλέγονται από τον λαό” που επικυρώνουν αυτό που ο ίδιος αυτός “λαός” απορρίπτει, μόνο επανένισχυσε αυτό το

1 Στμ. *Νόμοι (ή μεταρρυθμίσεις ή σχέδιο) Hartz* είναι ένα σύνολο προτάσεων μεταρρύθμισης – δηλαδή καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης – της γερμανικής αγοράς εργασίας που υποβλήθηκαν από μια επιτροπή υπό τον διευθυντή προσωπικού της Volkswagen, Peter Hartz (εξού και η ονομασία). Οι προτάσεις αυτές έγιναν μέρος της σειράς μεταρρυθμίσεων Ατζέντας 2010 της γερμανικής κυβέρνησης, γνωστές ως Hartz I – Hartz IV, και τέθηκαν σταδιακά σε εφαρμογή μεταξύ 2003 και 2005 προ κρίσης και από την κυβέρνηση των Σοσιαλδημοκρατών-Πρασίνων. Οι νόμοι αυτοί είναι μέρος της μακράς διαδικασίας αποικισμού της φτωχής Ανατολικής Γερμανίας, και μετασημάτισαν βαθιά την αγορά εργασίας και την πολιτική του ταμείου ανεργίας. Μεταξύ άλλων, θεσπίστηκαν τα mini jobs (με κατάργηση των εργοδοτικών εισφορών) και τα midi jobs, τη δραστική μείωση της καταβολής επιδόματος ανεργίας σε ένα έτος και την υποκατάστασή του, στη συνέχεια, από κοινωνικό βοήθημα 374 ευρώ, και πολλά άλλα.

αίσθημα, που επιδεινώθηκε από την κρίση και την ιδέα ότι η Γαλλία είναι παγιδευμένη στις ευρωπαϊκές πολιτικές. Ο “λαός” έχει την αυξανόμενη επώδυνη αίσθηση ότι η φωνή του κατάσχεται από ένα πολιτικό προσωπικό που ενεργεί με αποφάσεις που λαμβάνονται αλλού, έξω από τις κάλπες.

Παρ’ όλα αυτά, ο Emmanuel Macron κέρδισε τις προεδρικές εκλογές. Παρά το γεγονός ότι υποστηρίχτηκε ευρέως, θετικά ή εξορισμού (μπορεί κανείς να αναρωτηθεί τι θα συνέβαινε, για παράδειγμα, με μια υποψηφιότητα Ζυμπέ αντί της καταστροφικής υποψηφιότητας Φιγιόν) από έναν μεγάλο κομμάτι της πολιτικής τάξης, από έναν μεγάλο αριθμό των ΜΜΕ και των μεγάλων επιχειρήσεων, ήταν πραγματικά στο γαλλικό εκλογικό σώμα που κυριάρχησε η υποστήριξή του.

Η γαλλική μεσαία τάξη, έχει υπάρξει μέχρι σήμερα, αγκυρωμένη στον θεμέλιο μύθο της ένδοξης δεκαετίας του 1930. Από το εθνικό πρόγραμμα της Αντίστασης μέχρι τον Μάη του 1968, μέσω της φιγούρας του Στρατηγού Ντε Γκωλ, ολόκληρο το γαλλικό πολιτικό φαντασιακό έχει αυτή την περίοδο ως σημείο αναφοράς. Στο τέλος του πολέμου, η ανάγκη ανοικοδόμησης της χώρας για την επανεκκίνηση της οικονομίας απαιτούσε μαζικές επενδύσεις σε υποδομές, στέγαση, εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού κ.ο.κ. Η οικονομική ανάκαμψη επέτρεψε σε μάζες ανθρώπων να έχουν μια καλλίτερη καθημερινή ζωή (νερό και φυσικό αέριο σε κάθε όροφο) και τους έδωσε πρόσβαση στη μαζική κατανάλωση. Ο ανεγκυστήρας της κοινωνικής ανέλιξης λειτουργούσε, κάτι που πρέπει να κατανοηθεί λιγότερο ως μια “άνοδος” των λαϊκών τάξεων και περισσότερο σαν μια, αρχικά ενορχηστρωμένη και σχεδιασμένη και στην συνέχεια αυτόματη, καθοδική αναδιανομή. Υπήρχε μια σύμπτωση της παραγωγής αξίας και της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης, η παραγωγικότητα και τα στάνταρ της ζωής προχωρούσαν χέρι-χέρι, κι έτσι όλα λειτουργούσαν για το καλλίτερο στον καλλίτερο δυνατό καπιταλιστικό κόσμο. Αυτή η περίοδος είναι προφανώς παρελθόν, και μάλιστα προ πολλού, αλλά το πέρασμα του χρόνου απλά προσθέτει λάμψη στους μύθους.

Σήμερα, η αυτόματη αναδιανομή παραμένει μπλοκαρισμένη στην κορυφή της κοινωνικής κλίμακας, όπου “εξακολουθεί να δουλεύει”. Στο επίπεδο των μισθών, η υπεραξία δεν “εξομαλύνεται” πλέον μέσω της αλυσίδας παραγωγής αλλά εστιάζεται κυρίως στο μανάτζμεντ. Από τη στιγμή που δεν υπάρχει αυτόματη κοινωνική ανέλιξη, είναι η κληρονομιά που αποφασίζει το κοινωνικό στάτους², και ο ανταγωνισμός κάνει τα υπόλοιπα. Το κοινωνικό στάτους δίνεται από το περιβάλλον προέλευσης αλλά είναι απαραίτητο να δουλεύει κανείς για να το διατηρήσει, και να δουλεύει ακόμα περισσότερο για να το βελτιώσει. Από κει και πέρα, το κοινωνικό στάτους αποκτά τη μορφή ενός προνομίου (κληρονομιά) που πρέπει να το υπερασπιστείς (εργασία). Η κοινωνική ανέλιξη, όταν υπάρχει, είναι ένας ατομικός ανταγωνισμός για να πλησιάσει κανείς πιο κοντά στον πλούτο, ο οποίος είναι συζευγμένος με συλλογικές και κοινωνικές στρατηγικές για τη διατήρηση των διακρίσεων και των προνομίων.

Ο Μακρόν, και στο πρόσωπό του και στο “σχέδιό” του, απαντά τέλεια ακριβώς αυτό το ερώτημα: είναι η επιτομή του νεαρού απόφοιτου της ανώτερης μεσαίας τάξης που, μέσα από τη σκληρή δουλειά του και παρά τον ανταγωνισμό, καταφέρνει να ανέβει ψηλότερα από την αρχική του θέση. Γι’ αυτόν η ανεργία δεν είναι τόσο ένα ατύχημα του παρελθόντος αλλά μια ευκαιρία για επανεκπαίδευση και απόκτηση καινούριων εμπειριών³: είναι ένα στοιχείο της καριέρας, μέρος μιας ευρύτερης κοινωνικής στρατηγικής. Και είναι με βάση την καλή πίστη που θα μπορούμε να

2 Στμ. Κομβικό σημείο. Αυτό το μπλοκάρισμα της κοινωνικής ανέλιξης τροφοδοτεί τις αντιλήψεις “φυσικοποίησης” του κοινωνικού στάτους, και συνεπώς τις ρατσιστικές και ακροδεξιές αντιλήψεις της “κληρονομικότητας” της φτώχειας που, με τη σειρά τους, συναντώντας τις φυλετικές αντιλήψεις της λευκής ανωτερότητας δημιουργούν στα μεν κομμάτια των λευκών ελίτ την πεποίθηση για τη διαίωνα ανισότητα (ακόμα και εις βάρος των λευκών φτωχών) στα δε κομμάτια της λευκής εργατικής τάξης το συναίσθημα και την πεποίθηση του “κλεμμένου παρόντος και μέλλοντος” για το οποίο φυσικά ευθύνονται αυτοί που “κανονικά είναι κατώτεροι” (και συνεπώς είναι “φυσικό” που είναι εξαθλιωμένοι, αλλά “πλεονάζοντας” μέσα στους λευκούς κοινωνικούς σχηματισμούς “συμπαρασύρουν” και τη λευκή πλειοψηφία στην εξαθλίωση).

3 Στμ. Ακριβώς αυτό που λέμε σαν *InMediasRes* για το βλακώδες και αναντίστοιχο της πραγματικότητας αίτημα των αριστερών για “μόνιμη σταθερή δουλειά για όλους” και γιατί δεν έχει απήχηση στην ίδια την τάξη.

ενθαρρύνουμε τους εργατές της Whirlpool να δείξουν πνεύμα πρωτοβουλίας και να αδράξουν την ευκαιρία που θα αντιπροσωπεύει η επόμενη απόλυσή τους: για τον Μακρόν, έτσι δουλεύει το πράγμα.

Αυτή η κατάσταση δεν είναι χωρίς τις δυσκολίες της. Για τους νέους, που είναι μια αποφασιστική κατηγορία ανθρώπων σε σχέση με το τι θα είναι το αύριο, η επιμήκυνση των σπουδών, η υποτίμηση των περισσότερων κοινών πτυχίων, το γεγονός ότι μετά από χρονοβόρες σπουδές δεν ανταμοίβονται με μια δουλειά ανάλογη αυτής της επένδυσης, προκαλούν μεγάλη πικρία στα χαμηλότερα στρώματα της μεσαίας τάξης. Στην τάξη αυτή, τα ανώτερα στρώματα έχουν πετύχει να ανέβουν ψηλότερα και να επαναβεβαιώσουν/ανανεώσουν τα προνόμιά τους: οι προσλήψεις μέσα από τις μεγάλες πανεπιστημιακές σχολές, τα δίκτυα σχέσεων κ.λπ., εξασφαλίζουν ότι δεν θα βρεθούν στην κοινή ζούγκλα για το ψάξιμο για μια “δουλειά”. Παρ’ όλα αυτά, το 80% των νέων αποφοίτων βρίσκει δουλειά στο τέλος των σπουδών τους.

Αλλά οι πραγματικές δυσκολίες που προκύπτουν από το γεγονός ότι τα προνόμια πρέπει να τα υπερασπιστούν με νύχια και με δόντια μας κάνει να ξεχνάμε ότι κάποιοι αποκλείονται από τον ανταγωνισμό. Για τους νέους της εργατικής τάξης, ο δρόμος της καριέρας δεν είναι αντικείμενο κοινωνικής στρατηγικής αλλά συνήθως κάτι που πρέπει να το υποφέρουν: προσανατολισμός σε υποτιμημένους τομείς ή έλλειψη προσόντως και πρόωρη έξοδος από το εκπαιδευτικό σύστημα, ενδημική επισφάλεια και ανεργία (το είδος ανεργίας που δεν στοιχείο καριέρας αλλά που σε βγάζει στον δρόμο), με το πέρασμα κάνει όλο και περισσότερο ρεύμα μέσα από το παράθυρο και η πολιτισμική φυλακή είναι η τύχη για τους περισσότερους νεαρούς προλετάρους, που έχουν ελάχιστα προνόμια για να υπερασπιστούν. Αυτός ο κοινωνικός ανταγωνισμός που αποκλείει, συνοδεύεται πολύ εύλογα και από έναν εκλογικό “εκτοπισμό”: η εργατική τάξη δεν πάει να ψηφίσει. Αυτοί που ξέρουν ότι δεν έχουν τίποτα να περιμένουν από τις εκλογές είναι λογικό να μην ζητούν τίποτα.

Η γαλλική μεσαία τάξη υποφέρει από μια προκατάληψη στην αναπαράσταση που έχει η ίδια για τον εαυτό της: βλέπει τον εαυτό της φτωχότερο απ’ όσο είναι. Η ομιλία του Μελανσόν αγγίζει την καρδιά της: οι αστοί είναι οι “άλλοι”, και η ίδια (η μεσαία τάξη) πραγματικά αηδιάζει από τον πλούτο όλων αυτών των μεγάλων αφεντικών του CAC 40⁴ και των χρυσών αλεξιπτώτων που έχουν, όταν αυτή παλεύει για να κλείσει τον προϋπολογισμό της, την μια πληρώνοντας τις δόσεις του σπιτιού, την άλλη του αυτοκινήτου, και αφήνει κάθε χρόνο όλο και λιγότερα για τις διακοπές της. Αλλά από τη στιγμή που περνά ο θυμός, τότε διστάζει για πολύ ριζοσπαστικά μέτρα που θα μπορούσαν να τρομάζουν τους εργοδότες. Είναι αλήθεια ότι τα αφεντικά υπερβάλλουν, αλλά τι θα κάναμε αν δεν υπήρχαν; Ίσως είναι καλλίτερο να ψάξουμε για έναν συμβιβασμό.

Αυτή η προκατάληψη δεν είναι μια απλή νοητική “παρέκκλιση” ή το αποτέλεσμα μιας τάσης για υπερβολική γκρίνια: είναι μέρος μιας κοινωνικής στρατηγικής που έχει σαν αποτέλεσμα να κάνει τις προκαταλήψεις της μεσαίας τάξης το αποκλειστικό επίκεντρο της πολιτικής ζωής και να καθιστά αόρατα τα κομμάτια της τάξης που είναι στην πιο μειονεκτική θέση. Ο λόγος του “99%”, αυτός του “λαού” μπροστά στις ελίτ ή την ολιγαρχία, και που σήμερα είναι ο μοναδικός λόγος που αντιτίθεται στον φιλελεύθερο λόγο, είναι μια ιδεολογική κατασκευή που έχει – καθόλου τυχαία – σαν συνέπεια να καθιστά αόρατη την αυξανόμενη φτώχεια του προλεταριάτου. Αναπαριστώντας το κεφάλαιο ως μια αδιαφοροποίητη μάζα χρημάτων, κάποιος συγχέει το εισόδημα από κεφάλαιο με το εισόδημα από τον μισθό στο ίδιο και το αυτό σύνολο που θα έπρεπε να αναδιανέμεται ισότιμα αλλά για κάποιο μυστηριώδη λόγο αυτόν δεν συμβαίνει. Εν ολίγοις, αυτό που εξαφανίζεται είναι η εκμετάλλευση και μαζί με αυτήν και αυτοί που την υφίστανται. Αυτός ο λόγος “κοινωνικής δικαιοσύνης” είναι στην πραγματικότητα ένα όπλο στην ταξική πάλη της μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων, των οποίων το στάτους απειλείται, στάτους που εξαρτάται αποκλειστικά από την απόσπαση υπεραξίας στις πλάτες του προλεταριάτου.

4 Στμ. CAC 40 (*Cotation Assistée en Continu*) γαλλικός χρηματιστηριακός δείκτης του, που αντιπροσωπεύει την κεφαλαιοποίηση των 40 σπουδαιότερων μετοχών ανάμεσα στις 100 μεγαλύτερες εταιρείες [Euronext Paris](#) (πρώην Χρηματιστήριο του Παρισιού).

Αν το προλεταριάτο δεν έχει να πει τίποτα γι' αυτό το ζήτημα, είναι επειδή, με το τέλος του προηγούμενου εργατικού κινήματος, έχει χάσει τη δυνατότητα για κάτι τέτοιο. Για το προλεταριάτο του προηγούμενου κύκλου αγώνων, υπήρχε μια συνέχεια ανάμεσα στην πολιτική του εκπροσώπηση και τους αγώνες του, ανάμεσα στο κόμμα και το συνδικάτο: αυτό το ιστορικό κίνημα ήταν αυτό της ενσωμάτωσης του εργατικού κινήματος πριν γίνει αυτό της διάλυσής του. Σήμερα, αυτή η κοινωνική κατηγορία (η εργατική τάξη) που ενοποιήθηκε η ίδια σε έναν επαναστατικό ιστορικό ρόλο (το προλεταριάτο)⁵, υπάρχει μέσα στο κεφάλαιο μόνο σαν μια μάζα εργασίας προς εκμετάλλευση. Η ενότητα δεν μπορεί να βρεθεί πουθενά: το προλεταριάτο έχει γίνει “οι λαϊκές τάξεις”⁶.

Είναι αυτές οι “λαϊκές τάξεις” που ο αριστερός λαϊκισμός θέλει να διεκδικήσει εκλογικά μαζί με το Εθνικό Μέτωπο⁷. Κάποιος μπορεί πάντα να κάνει την καθαρά κοινωνιολογική παρατήρηση της εξατομίκευσης της τάξης και της εξαφάνισης της εργατικής ταυτότητας, παρατήρηση που αντικειμενικοποιεί τις ταξικές σχέσεις που οδήγησαν σ' αυτή την κατάσταση, “πνίγοντάς” τες σε ένα περιγραφικό ρεύμα που πηγαίνει από τους μετασχηματισμούς στο αστικό περιβάλλον στις εργασιακές διαδικασίες, προσθέτοντας σε αυτό φύρδην-μίγδην τον ρόλο των νέων μέσων ή των οικογενειακών σχέσεων. Όταν όλα αυτά τα “κοινωνικά” φαινόμενα έχουν παρατηρηθεί δεόντως, βγαίνει το συμπέρασμα ότι το ΕΜ θα έπρεπε να είναι ο κύριος ευνοημένος από αυτή την εξατομίκευση, καθώς θα πρότεινε μια εθνική ταυτότητα σε αντικατάσταση της “αληθινής” εργατικής ταυτότητας. Θα έπρεπε λοιπόν να ανασυστήσουμε την ταυτότητα αυτή, κανείς δεν ξέρει πώς: μερικοί προτείνουν να οργανουμε “λαϊκά απεριτίφ”. Αλλά δεν μπορούμε να εφεύρουμε μια ταξική ταυτότητα για τις απλές ανάγκες του εκλογικού σκοπού, και όταν ο Μελανσόν καταφέρνει να ακουστεί από το εκλογικό σώμα, δεν είναι στο όνομα μιας ταξικής ταυτότητας ριζωμένης στους αγώνες αλλά μιλώντας επίσης και στο όνομα της Πατρίδας και του Έθνους, μιλώντας όχι στους προλετάρους ούτε καν στην εργατική τάξη αλλά στους Γάλλους⁸.

Υπάρχει, όμως, καιρός για στεναγμούς και καιρός για να γυρίσουμε στη δουλειά. Οι προεδρικές εκλογές του 2017 επέτρεψαν στους δυσαρεστημένους να μιλήσουν. Το σκάνδαλο Φιγιόν έκαναν εφικτό να σπάσει το απόστημα και να εκδηλωθεί το “μπούχτισμα”. Την ίδια στιγμή επέτρεψαν την ταυτόχρονη ανάδυση του Μακρόν και μιας λαϊκιστικής ομάδας, επικαιροποιώντας έτσι το γαλλικό πολιτικό τοπίο. Αυτή η επανασύνθεση είναι επαρκής για το τωρινό επίπεδο της κρίσης στη Γαλλία: οι ανησυχίες εκφράζονται, αλλά όχι στο σημείο λήψης δρακόντειων μέτρων, η αποτελεσματικότητα των οποίων θα ήταν εξαιρετικά αμφίβολη. Είναι ασφαλές να στοιχηματίσουμε ότι αν η Λεπέν ή ο Μελανσόν έρχονταν στην εξουσία, θα ήταν μια κατάσταση στην οποία τα πράγματα δεν θα ήταν πλέον κυβερνήσιμα, όπως συμβαίνει σήμερα στην Ελλάδα⁹.

5 Στμ. Εξαιρετικό σημείο για την ανάδειξη της διαφοράς ανάμεσα σε εργατική τάξη και προλεταριάτο, που έχει θιχτεί και στην κουβέντα μας (ως InMediasRes): η εργατική τάξη ως κοινωνική (κοινωνιολογική;) κατηγορία, ως τάξη που πρέπει να αναπαραχθεί εντός του κεφαλαίου, και το προλεταριάτο ως τάξη επαναστατική που αυτοκαταργείται καταργώντας το κεφάλαιο.

6 Στμ. Γι' αυτό ακριβώς πρέπει να είμαστε αντι-λαϊκιστές και να ασκούμε κριτική στην κατηγορία του “λαού”, ιδιαίτερα αφού για την αριστερά ο “λαός”, εμφανιζόμενος ως “λαϊκές τάξεις”, θέλει να λειτουργεί ως οιονεί εργατική τάξη, ως μιας ιδεολογικοποιημένης πλέον κατηγορίας και της φενακισμένης “ενότητάς” της που συγκαλύπτει την ίδια την ταξική πάλη.

7 Στμ. Ακόμα ένα καταπληκτικό καίριο σημείο. Δες τη θέση για τον εθνο-λαϊκισμό στο “Αμερικάνικος (και όχι μόνο) εφιάλτης: ακροδεξιός και αριστερός λαϊκισμός και αντιστάσεις στην εποχή της σύγχρονης αντεπανάστασης”, στην εφημερίδα “**Ελέφαντας 3**” και στο <https://inmediasres.espinblogs.net/2017/06/06/stateandmovements>.

8 Στμ. Όπως έχουμε γράψει και στο “Αμερικάνικος (και όχι μόνο) εφιάλτης...” είναι η γλώσσα μιας κατά φαντασίαν ενότητας της εργατικής τάξης που αντιπροσωπεύει ο “λαός” και οι “λαϊκές τάξεις”. Στην πραγματικότητα η αριστερά έχει επίγνωση του φενακισμένου χαρακτήρα των κατηγοριών της “εργατικής ταυτότητας” και της ενότητας της εργατικής τάξης που επικαλείται. Γι' αυτό και τελικά ο λόγος της περί “εργατικής τάξης” και “εργαζομένων” διολισθαίνει πολύ γρήγορα στον λόγο για τον “λαό” (γαλλικό, ελληνικό κ.λπ.). Όμως ο λαός δεν είναι μπορεί παρά να είναι ο λαός-έθνος. Η μόνη “εφικτή” ενότητα που απομένει για τις “λαϊκές τάξεις” είναι η εθνική ενότητα, η μόνη ορατή αντικατάσταση της εργατικής ταυτότητας είναι η εθνική ταυτότητα, και ο λόγος της αριστεράς γίνεται πάραυτα λόγος για τους “Γάλλους”, τους “Έλληνες” κ.λπ.

Η λαϊκιστική ομάδα Λεπέν-Μελανσόν, που αντιπροσωπεύει de facto την αντιπολίτευση στο φιλελεύθερο διαχειριστικό/τεχνοκρατικό κόμμα του Μακρόν, είναι η ιδεολογική ύπαρξη αυτού του “λαού” της μεσαίας τάξης που σείει τα κουράλια των “λαϊκών τάξεων”, που απέχουν από ένα παιχνίδι στο οποίο δεν έχουν να κερδίσουν τίποτα. Προς το παρόν, όμως, η μόνη πραγματική πολιτική είναι αυτή του Μακρόν, και, κάπου, όλοι το ξέρουν αυτό. Όλοι ξέρουν, σήμερα, ότι τα προστατευτικά μέτρα και η μόνιμη παρέμβαση του κράτους που απαιτούνται από τους λαϊκιστές θα οδηγούσαν μόνο στον αποκλεισμό της Γαλλίας από την παγκόσμια αγορά. Όλοι οι εργαζόμενοι ξέρουν ότι η δουλειά τους και τα λογιστικά βιβλία των αφεντικών συνδέονται και ότι εξαρτώνται από την ενσωμάτωση της Γαλλίας στην παγκόσμια αγορά, με άλλα λόγια, στον καπιταλισμό όπως υπάρχει σήμερα. Στο τέλος, είναι πάντα ο Μακρόν που έχει δίκιο.

Η “μεγάλη αναταραχή” των προεδρικών εκλογών θα έχει οδηγήσει σε μια επιστροφή στην τάξη, επιτρέποντας την έκφραση των διαφόρων πολιτικών επιλογών που διαποτίζουν την τάξη που αντιπροσωπεύει το σύνολο της κοινωνίας ως μιας καπιταλιστικής κοινωνίας: τη μεσαία τάξη. Η αναδιανομή μέσω των μισθών δεν αντιστοιχεί παρά στην απόσπαση της υπεραξίας, όλες οι αναγκαιότητες της εκμετάλλευσης αναγνωρίζονται, στον βαθμό που υπόκεινται της ίδιας της ύπαρξης αυτής της τάξης. Η “κοινωνική δικαιοσύνη” είναι η δική της δικαιοσύνη, η κοινωνία είναι η δική της κοινωνία: η καπιταλιστική κοινωνία. Η πολιτική των εκλογών είναι ο χώρος και ο χρόνος της. Αλλά είναι δύσκολο να συμφιλιώσεις τα συμφέροντα αυτών που οι αγώνες τους συνίστανται στον περιορισμό της αποσπώμενης υπεραξίας και αυτών που η κοινωνική τους ύπαρξη απορρέει από την υπεραξία που έχει ήδη παραχθεί.

Δεν υπάρχει άλλη πολιτική σήμερα, γιατί οποιαδήποτε πολιτική υποδηλώνει μια αναγνώριση, έστω και κριτική, των κατηγοριών του κεφαλαίου ως των το ανυπέρβλητων του κοινωνικού: *το κεφάλαιο είναι η ίδια η κοινωνία*. Κάθε Κράτος, στον βαθμό που αντιπροσωπεύει την κοινωνία, είναι το κράτος μιας αστικής τάξης, και ακόμα και ένα εργατικό Κράτος – ακόμα και υποθέτοντας ότι κάτι τέτοιο υπήρξε κάποτε – δεν θα μπορούσε ποτέ τίποτα άλλο από ένα Κράτος-επιτηρητής. Το άλλο απόλυτο όλων των πολιτικών σήμερα είναι το προλεταριάτο, απολύτως απαραίτητο για την παραγωγή υπεραξίας και γι’ αυτό τον λόγο απολύτως *απαρνημένο* στην ύπαρξή του. Αυτή η άρνηση που πηγάζει από την παραγωγική διαδικασία, συνεχίζεται στην κοινωνική του ύπαρξη ως τάξη. Το άλλο απόλυτο είναι αυτό που δεν έχει τίποτα να πει και (έχει;) μια επανάσταση που πρέπει να γίνει (κάνει;)¹⁰, που είναι εντελώς υποταγμένο και συγχέεται με όλες τις άλλες υποταγμένες φιγούρες: τον Μαύρο, τον Άραβα, τη γυναίκα, τον άνεργο, τον εργάτη, τον φτωχό. Δεν υπάρχει καμμία θετικότητα να βγει από κει, εκτός για τους εγγαστρίμυθους που μιλάνε εξ ονόματος άλλων. Οι αγώνες αυτών των κατηγοριών δεν προορίζονται να συγκλίνουν σε ένα μεγάλο χειραφετητικό κίνημα, με τους ηγέτες του, τους εκπροσώπους και τους ιδεολόγους του: οι αγώνες αυτοί είναι απλά η καθημερινή πορεία ενός κινήματος που είναι το κίνημα της *αντίφασης* που θα οδηγήσει – ή όχι – στην κομμουνιστική επανάσταση.

AC

9 Στμ. Καταπληκτικό σχόλιο των συντρόφων! Πραγματικά μήπως πρέπει να συζητήσουμε σοβαρά την άποψη ότι η κατάσταση για το ελληνικό πολιτικό σύστημα είναι αυτή της *μη-κυβερνησιμότητας*, που σημαίνει ακριβώς ότι ενέχει και τους κινδύνους πολεμικών περιπετειών για τους οποίους μιλάμε;

10 Στμ. Στο πρωτότυπο: *L'autre absolu, c'est celui qui n'a rien à dire et une révolution à faire.*